

Συνέντευξη με την Deniz Bayrakci και τον Patrick Presch:

Για ποιον λόγο αποφασίσατε, στο πλαίσιο του ACROSS GENERATIONS, να εστιάσετε σε μια διαγενεακή επικοινωνία της τέχνης και ποια ειδική δυναμική κρύβει αυτή η προσέγγιση;

Patrick Presch: Στον χώρο της παιδείας, η ενασχόληση με τα αντικείμενα της ιστορίας της τέχνης και του πολιτισμού είναι πάντοτε αποδοτική όταν συναντιούνται διαφορετικές αντιλήψεις και οι άνθρωποι επιδιώκουν την αμοιβαία μάθηση μέσα από τον διάλογο. Η ιδέα για το συγκεκριμένο εγχείρημα γεννήθηκε όταν αναρωτηθήκαμε ποιες ομάδες ανθρώπων συναντάμε μάλλον σπάνια στο μουσείο και γιατί.

Η ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων ανάμεσα σε διαφορετικές γενιές συμβαίνει καθημερινά γύρω μας και μας απασχολεί, είτε στο ιδιωτικό είτε στο επαγγελματικό μας περιβάλλον. Η συναναστροφή συχνά ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες, δομές ή παραδόσεις. Στο εγχείρημα ACROSS GENERATIONS θέτουμε το ερώτημα εάν το μουσείο ως εκπαιδευτικός θεσμός μπορεί να είναι ένας κατάλληλος χώρος διαγενεακής ανταλλαγής, πώς πρέπει να διαμορφώνεται αυτή και αν μπορούν να αρθούν οι συνήθειες συνθήκες. Έτσι, για παράδειγμα, δεν εστιάζουμε πρωτίστως στις οικογένειες, αλλά σε ευρύτερους συνδυασμούς, αποτελούμενους π.χ. από 20χρονους και 40χρονους. Αυτές οι δυναμικές των διαφορετικών ομαδοποιήσεων θέλουμε να διερευνηθούν στο πλαίσιο του πρωτότυπου εγχειρήματος.

Deniz Bayrakci: Για ορισμένες ηλικιακές ομάδες η επίσκεψη ενός μουσείου και η συμμετοχή σε εκδηλώσεις μουσείων δεν είναι ανάμεσα στις πρώτες επιλογές δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου – κάτι που επιβεβαιώνουν και μια σειρά από μελέτες αγοράς. Στην Τουρκία, σπάνια συναντάμε στα μουσεία εφήβους, ειδικά, αλλά και κοινό μεγαλύτερης ηλικίας. Ένα άλλο τμήμα του κοινού που σπανίζει στα μουσεία είναι τα μικρά παιδιά, για τα οποία η επίσκεψη εξαρτάται από τους γονείς, που εδώ μπορούμε να τους ονομάσουμε και φορείς αποφάσεων για την επίσκεψη στο μουσείο. Σε αυτά τα δεδομένα έρχονται να προστεθούν οι αρνητικές συνέπειες που είχε η παγκόσμια πανδημία στις κοινωνικές μας συνήθειες, λόγω των οποίων πράγματι δεν είδαμε αυτές τις ομάδες στα μουσεία.

Πέρα από τη διάθεση να κερδίσουμε ομάδες επισκεπτών προσφέροντάς τους ποικίλες επιλογές για να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά

προγράμματα των μουσείων, στόχος μας ήταν πάντα να συναντηθούν διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και έτσι να υπάρξουν περισσότερες πιθανότητες να μάθουν η μία από την άλλη και να επωφεληθούν από την τεχνογνωσία και τις εμπειρίες διαφόρων ομάδων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θέλαμε να πάρουμε μέρος στο εγχείρημα.

Το πρόγραμμά σας δεν είναι μόνο διαγενεακό, αλλά και διεθνικό και διεπιστημονικό. Συνεργάζεστε, για παράδειγμα, με μουσεία ιστορίας, σύγχρονης τέχνης και φωτογραφίας. Πώς θα πρέπει να φανταστούμε τη δουλειά σας πέρα από τα εθνικά μουσειακά συμφραζόμενα και με διαφορετικά είδη μουσείων;

Patrick Presch: Το κοινωνικό γίνεσθαι απαιτεί από εμάς, ως «museum professionals», να αντιδρούμε στα φαινόμενα και τις αλλαγές που σημειώνονται σε αυτό και που διαφέρουν στις χώρες που συμμετέχουν. Στο πλαίσιο του εγχειρήματος προσπαθούμε να επεξεργαστούμε τις διαφορετικές και ειδικές συνθήκες και προϋποθέσεις της πολιτιστικής παιδείας στην κάθε χώρα. Στην πρώτη ενότητα του εγχειρήματος, το πρόγραμμα επιμόρφωσης, αποκτούμε μια γενική εικόνα, μεταξύ άλλων προσπαθώντας να σχηματίσουμε μια κοινή αντίληψη της έννοιας της «διαγενεακότητας».

Στη δεύτερη ενότητα, συζητάμε και αναπτύσσουμε από κοινού ιδέες για διαγενεακές εκδηλώσεις στο μουσείο – εξατομικευμένες και προσαρμοσμένες στις δυνατότητες κάθε μουσείου. Εδώ επικεντρωνόμαστε στην ανάπτυξη κατάλληλων μεθόδων που ενθαρρύνουν τη διαγενεακή ανταλλαγή.

Η ετερογένεια της ομάδας μας είναι ευτύχημα για τον σκοπό μας: δεν θέλουμε μόνο να έρθουν σε επαφή άνθρωποι διαφορετικών ηλικιών στο μουσείο και να μάθουν για την τέχνη, τον πολιτισμό και ο ένας για τον άλλον, αλλά παράλληλα κι εμείς ως επαγγελματίες μαθαίνουμε από τις εμπειρίες και τις γνώσεις όλων των συμμετεχόντων. Αυτό οδηγεί σε μια «διεθνοποίηση της ματιάς» πάνω στην πολιτιστική παιδεία. Αναδύονται κοινά στοιχεία όπως και διαφορές κι αυτές οι διαπιστώσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα πολύτιμες και γόνιμες για την περαιτέρω διαδικασία.

Deniz Bayraktci: Εκτός από τους στόχους που έχουμε θέσει εμείς στο πλαίσιο του εγχειρήματος, το εγχείρημα έχει και ορισμένους στόχους που είναι κοινοί με άλλα είδη μουσείων: το να καθιερωθεί ως συνήθεια η

επίσκεψη στο μουσείο, το να δημιουργηθούν διάφορες αφορμές ώστε να θέλει ο κόσμος να βρίσκεται στο μουσείο (για να δει μια έκθεση, για να συμμετάσχει σε μια εκδήλωση, για να τραβήξει απλώς φωτογραφίες, για να βρει ησυχία και χρόνο με τον εαυτό του, για να ζωγραφίσει, για να μάθει κάτι στα παιδιά ή στους μαθητές και τις μαθήτριές του...), το να παρακινείται το κοινό να επισκεφθεί ξανά το μουσείο, το να χτίσουμε ευκαιρίες συνεργασιών, το να αναπτύξουμε το networking αλλά και το να καλλιεργηθεί η συνείδηση ότι είναι απαραίτητο και ωφέλιμο να υποστηρίζονται η τέχνη και οι νέοι καλλιτέχνες. Πιστεύω επομένως ότι αυτό και άλλα παρόμοια εγχειρήματα μπορούν να έχουν πολλά και θετικά αποτελέσματα, πέρα από τα όσα περιγράφουμε εδώ.

Η κριτική εξέταση και αμφισβήτηση του τρόπου επικοινωνίας της τέχνης ήταν ανάμεσα στα σημαντικότερα θέματα των ακαδημιών τέχνης τις τελευταίες δεκαετίες και τα τελευταία χρόνια πολλά μουσεία επενδύουν στην ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων και μιας πρακτικής που προσανατολίζεται στον επισκέπτη. Πώς θα περιγράφατε τη δική σας συμβολή σε αυτή την εξέλιξη;

Patrick Presch: Με το ACROSS GENERATIONS βρισκόμαστε ακριβώς εν μέσω αυτών των προβληματισμών, κι αυτό για τους συμμετέχοντες σημαίνει διάφορες προκλήσεις. Η ορατότητα της πολιτιστικής παιδείας δεν είναι εξίσου μεγάλη σε όλα τα μουσεία. Μια στροφή προς το κοινό ή η εστιασμένη και διαφοροποιημένη δουλειά με ειδικές ομάδες χρηστών δεν είναι πάντα εφικτή. Βεβαίως, η ενεργή συμμετοχή στο εγχείρημα είναι ένα μεγάλο βήμα, το να τολμήσει κανείς περισσότερη συμμετοχή και αλληλεπίδραση με το κοινό, το να πάρει στα σοβαρά τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των χρηστών των μουσείων.

Οι νέες μέθοδοι που αναπτύχθηκαν και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν καταγράφονται και, στο πλαίσιο της τρίτης ενότητας του εγχειρήματος, θα συνοψιστούν σε μια συλλογή μεθόδων. Η συλλογή αυτή θα τεθεί στη διάθεση άλλων ιδρυμάτων, όπως π.χ. των Ινστιτούτων Γκαίτε, προκειμένου να μπορέσουν να αναπτύξουν αυτόνομα διαγενεακές μορφές εκδηλώσεων. Αυτή η μεταφορά γνώσης είναι μία πτυχή της συμβολής μας στη συγκεκριμένη εξέλιξη.

Deniz Bayraktci: Μέσα στο ευρύτατο πεδίο της επικοινωνίας της τέχνης, τα μουσεία παίζουν κατά τη γνώμη μου έναν ρόλο-κλειδί, καθώς είναι ένας από τους κύριους άξονες της συνολικής διαδικασίας αλλαγής στην

επικοινωνία της τέχνης, διεγείρουν, θα λέγαμε, τη διαδικασία. Ένα μουσείο μπορεί να είναι ο χώρος στον οποίο ακούει κανείς για πρώτη φορά μια έννοια ή μια ιδέα, και μετά έχει περιέργεια να την καταλάβει. Ένα μουσείο μπορεί να φέρει κάποιον σε επαφή με τον αγαπημένο του καλλιτέχνη ή την αγαπημένη του καλλιτέχνιδα, να τον κάνει να ανακαλύψει μια εντελώς καινούργια τεχνική, με την οποία αργότερα ίσως βελτιώσει το δικό του ύφος. Μια φευγαλέα στιγμή σε μια έκθεση μπορεί να προκαλέσει ένα αξέχαστο συναίσθημα, ή να φέρει στην επιφάνεια κρυμμένες αναμνήσεις, να καταρρίψει προκαταλήψεις, να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τα πράγματα και το ποια συναισθήματα έχουμε για αυτά. Μια εντυπωσιακή μουσειακή εμπειρία μπορεί να δείξει σε έναν νέο άνθρωπο ότι υπάρχουν και άλλες διαδρομές. Τα μουσεία μπορούν με την κατάλληλη γλώσσα να προωθήσουν την παιδεία των μικρών παιδιών και να δείξουν στους μεγαλύτερης ηλικίας ανθρώπους ότι μπορεί να υπάρχουν άλλοι, ουσιαστικοί τρόποι να ακούσουμε και να μάθουμε ο ένας από τον άλλον. Τα μουσεία μπορούν επίσης να συμβάλουν στην αμφισβήτηση των παραδοσιακών συστημάτων αναφοράς στην κοινωνική ζωή, στον μετασχηματισμό τους, στη διευκόλυνση της κοινωνίας να δεχτεί την αλλαγή και να προσαρμοστεί σε αυτήν. Έχοντας επίγνωση όλων αυτών των δυνατοτήτων, είμαστε βέβαιοι ότι κάθε συμβολή μας μετράει.